

2. Російсько-український словник спортивних термінів/ Укладач Д.М.Диновський - Л, 1991. - 85с.
3. Російсько-український словник з фізичної культури і спорту/ За ред. В.Г.Осіпенчука, І.К.Попеску, Е.М.Рябенко та інші. - Л.: "Світ", 1993. - 322с.
4. Короткий російсько-український словник з фізичної культури і спорту/ Укладач Д.М.Диновський та інші. - К.: "Просвіта", 1993. - 20 с.
5. Російсько-український словник з фізичної культури і спорту/ Укладач Д.І.Чичиленко, Г.І.Довгаль, Ф.А.Непийвода і інші - К., 1997. - 322с.
6. І.І.Рудницький Українська спортова термінологія // Календар-альманах на 1934 рік. Спорт в маси! - Львів: Накладом видавничої контори "Вогні". - 1933. - С. 30-33.
7. Конюра О.Д., Кулик В.М. Українські термінологічні словники спортивного періоду в бібліотеках Києва і Львова/ АН України. Інститут фізичної фізики. - К. 1993. - 16с.
8. Французька мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню французької мови - Варшава, 1936. - С.16.
9. Вісник ІУНМ // К., 1928.- Вип.2.- с.30.

**ROMANIAN TERMINOLOGICAL DICTIONARIES FROM PHYSICAL CULTURE AND SPORT
(HISTORIAN-METODOLOGIC ANALYSIS
IGOR IANKIV**

Lviv State Institute of Physical Culture

ДОПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ СПОРТИВНИХ ТЕРМІНІВ З

ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

БЕАТА КУШКА

Львівський державний інститут фізичної культури.

Забезпечення якості перекладу була і залишається кардинальною й актуальною у перекладознавстві. Над цією проблемою замислювалися і перекладачі і спеціалісти теорії перекладу. Але вона хвилювала (в перекладі це не жаль, значно менше хвилює) в основному фахівців перекладацької справи. А втім, перекладачі усіх видів перекладацької справи повинні керуватися чітким критерієм якості.

У розвідці розглядається засаднича теоретико-методологічна проблема якості перекладу, обґрунтовуються і пропонуються два критерії якості, які задовольняють, на наш погляд, вимоги як художнього перекладу, так і науково-технічного, зокрема перекладу спортивних текстів.

Про свій критерій якості у художньому (поетичному) перекладі П.Меріме у листі до Ж.-А. де Говіно від 15 січня 1869 року писав, що для нього “першою річчю є задоволення розуму, а затим вуха”¹.

На жаль, і в наші дні нерідко окремих “підхід” до змісту і до форми неминує веде до спотворення і змісту і форми. Проф. О.Чичерін слушно визначав стиль саме як єдність змісту і форми². Правда, при цьому треба враховувати, що в процесі перекладу зміст слова однієї мови в іншій може (а часом і мусить) набути інакшої форми, в якій зацікавлені обидві мови, щоб задовольнити нормативні вимоги, синтаксичні конструкції стилістичні особливості мови, на яку перекладають.

Не випадково швейцарський вчений і перекладач Е.Карі рішуче виступив проти розпливчастого критерію якості “вірності”, який набув “права громадянства” в Європі. До речі, в Україні прибічником цього критерію якості був знаменитий поет і перекладач М.Рильський. У змістовній студії “Проблеми художнього перекладу” (1954) він писав: “Коли йде мова про переклади в справжньому, вірніше - теперішньому розумінні цього слова, то ми вимагаємо точності - змістовної і формальної - і вірності - тільки не рабської”³.

Е.Карі у двох працях “Переклад у сучасному світі” (Женева, 1956) “Необхідні дебати” (Окс-Форд-Париж, 1963) показав суб’єктивність критерію “вірності”. Зокрема, він зазначив, що не можна сказати французькою мовою “la fidélité des formes” та “la fidélité des contenus”. Можна сказати “la fidelité a...”. Отже, саме перекладач, на його думку повинен характеризуватися цією якістю, щодо оригіналу (його змісту, форми, індивідуального стилю) у процесі своєї перекладацької діяльності. Але у цьому випадку оцінні мірки завжди будуть суб’єктивні!

Позаяк виражальні засоби національних мов дуже часто не збігаються і то на різних рівнях, у французькій науковій літературі з’явився іронічний вираз “les belles infidèles”.

У цьому ж сенсі для кваліфікування досконалого перекладу відомий угорський письменник і перекладач М. Бенедек вжив зворот “невірність”.

Незважаючи на те, що відомі канадські теоретики перекладу Ж.П.Віта та Ж.Дарбелне у їхній франкомовній “Порівняльній стилістиці” (Париж, 1963) доказово показали, що “було б дивно, якби вона (лінгвістична репрезентація. - Б.К.) була в різних мовах (rigoureusement la meme da

des langues différentes)”, Е.Карі висунув всій критерій якості перекладу, котрим вважає “очевидно, чітке поняття точності” (“notion apparemment d’exactitude”), хоча воно, додав вчений, й “включає в собі ряд вирізнених елементів” (éléments disparates)”. Отже, Е.Карі, як бачимо, сказав, що він замінив розпливчастий критерій чітким.

Тут можна резонно поставити запитання, виходячи з неведених збіток критеріїв якості перекладу і методологічно опираючись на них: у якому випадку перекладач здійснить точний чи вірний оригінальному твору: переклад? Тоді, якщо відтворить художній текст таким, яким він є в його ідіомами, фразеологізмами, реаліями (realia), сентенціями, окликами, крилатими словами чи тоді, якщо застосує різні лінгвістичні засоби перекладу, зокрема лексичні, граматичні та стилістичні трансформації (транспозиції)?

Моважк художній твір або твір мистецтва характеризується передусім своєю іманентною естетичною функцією і сугестивністю, поет-символіст, вчений П.Валері 1941 року слушно підкреслив: “Справжній переклад знаходиться там, де треба якнайближче (au plus pres) реконструювати мову якоїсь причини...”⁴

Щоб реконструювати комунікативно-естетичний намір того чи іншого справжнього поета чи письменника, що експліцитується в певній індивідуальній формі нерідко внаслідок “еруптивної сили мови”, кажучи словами І.Франка, його “власну фізіономію”, “матеріальну фізіономію”, і, last but not least, його “національну фізіономію” (І.Франко), начальною потребою було знайти досконалий критерій якості перекладу.

Відомий російський перекладознавець проф. А.В.Федоров висловлював у своїх працях вдаль, на наш погляд, критерій якості - “повноцінність”. Він передбачає повноцінний на всіх рівнях художній переклад, який досягається шляхом застосування, окрім суто мовних засобів перекладу, ще й такі засоби, котрі потребують зв’язання з основами багатьох наук, зокрема логіки, психології, філософії, культури тощо. Звідси висновок: ні окремі слова, ні складні синтаксичні періоди, ні особливий індивідуальний стиль - ніщо не може стати на заваді наближення до повноцінного перекладу. Повноцінність бо в найдосконалішому перекладі часто спостерігають не тільки втрати, але й втрати.

Критерій “повноцінності” може прислужитися також і при інших видах перекладу, зокрема перекладу спортивних текстів. Але треба пам’ятати, перекладаючи науково-технічні терміни, спортивні терміни, не можна застосувати критерій “точності”, який на наш погляд, неможливий для художнього перекладу.

Річ у тім, що ідеальний термін мав би бути точний. Ще Д.Дідр констатував не тільки те, що кожна наука має свою назву. Він мудро додав, що й “кожне поняття (*chaque notion*) має свою [точну - Б.К.] назву” як і “всі знання” (“*toutes les connaissances*”), зафіксовані у словниках.

Новаторська для свого часу констатація видатного французького енциклопедиста цінна для нас тим, що дещо підпирає сучасну методологію створення термінологічних словників. На основі тривалих досліджень “Міжнародна організація з стандартизації” ще в 1953 році запропонувала такий методологічний принцип: “*Aller des notions aux définitions, puis des définitions aux termes*”. (“Йти від понять до визначень а потім від визначень до термінів”).⁵

Маючи на увазі цю слушну методологічну тезу, поширену у нашій державі Ж.Мунен зауважив: “Ця теза, яка надає визначенню статус об’єкта лінгвістичного аналізу... - поширена нині”.⁶

Критерій “точності” повністю узгоджується із тою раціональною вимогою, що ідеальний термін мав би бути однозначним (univoque), семантично незалежним від контекста, приналежним до однієї й тої ж термінологічної системи.

Врахування і творче застосування запропонованих критеріїв якості перекладу, напевно, сприятиме підвищенню рівня усіх видів перекладу і спричиниться до зростання професійної майстерності молодих перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. “*Revue des Deux Mondes*” du 2 novembre 1902. - P.51. - тут і далі переклади з французької автора розвідки.
 2. А.В.Чичерин. *Идеи и стиль*. - М., 1968. - С.5.
 3. М.Рильський, *Твори в 10-ти томах*. Т.9. - Київ, 1962. - С.2х.
- Підкреслення тут і далі - автора розвідки.
4. P.Valéry. *Oeuvres*. - Paris. Bibliotheque de la Pléiade, 1957, t.1. - P.451.
 5. G.Mounin. *Les problemes théoriques de la traduction*. - Paris, Gallimard, 1963. - P.127.
 6. G.Mounin. *Les problemes théoriques de la traduction*. - Paris, Gallimard, 1963. - P.128.

FROM THE THEORY AND METHODICS OF TRANSLATION FROM FRENCH LANGUAGE IN TO UKRAINIAN

BEATA KUSHKA

Lviv State Institute of Physical Culture

Formation of French and Ukrainian languages as historical cultural category is indissoluble connected with many various processes of evolution of two different national civilizations.

Hence there is complication and difficulties in the process of translation activity.

The author of the article grounded and suggested the criterion of quality for all types of translation based on professional literature. Full value is considered by the author as the criterion.

Besides, speaking about scientific technical translation, sport translation in particular, where terminological vocabulary exist, it is reasonable that the criterion of "precision" should be used.

ДО ПРОБЛЕМИ УПОРЯДКУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ СТРІЛЕЦЬКОГО СПОРТУ ТА ДОТИЧНОЇ ДО НЕЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МАРТА МАРТИНЮК

Львівський державний інститут фізичної культури

Нині Україна переживає своєрідний період розвитку національної науки і техніки загалом та її окремих галузевих субмов (субмова – комунікації у специфічних сферах людської діяльності, фахова) напрацьовуючи швидкими темпами те, що інші суверенні народи вже мають, – національну терміносистему.

Цього перехідного періоду постали питання, що для більшості національних терміносистем вже нетипові, як, наприклад, питання тимчасової (тимчасової) синонімії, коли поруч із давно відомими термінами, які не відповідають нині тим чи іншим нормам української мови. У письмових джерелах (словниках, підручниках, літературі, пресі) починає функціонувати паралельний варіант як заміна для першого¹. У військовій термінології це, наприклад,

летунство – летунство

пілот – пілот, летун

летовище – летовище

легкопад, парашутист – легкопад, легкопадник

однострій – однострій

мета, ціль – мета, ціль

стрільбище – стрільниця, стрільбище

затримач – затримач

кольба – кольба